

Sybirna R. I., Sybirnyi A. V., Homiv O. V. Legal aspects of social work with mentally ill people

The necessity of a clear definition of the legal procedures and warranty to prevent violations of the rights of mentally ill people, and the role of social work on their rehabilitation.

Key words: social work, mental health care, disability, sanity.

Стаття надійшла 22 жовтня 2013 р.

УДК 159.923:159.923.2

О. Г. Угрин

АДАПТАЦІЯ МЕТОДИК ДОСЛІДЖЕННЯ БАТЬКІВСЬКОЇ СІМ'Ї

Представлено опис адаптації методик дослідження психологічних особливостей батьківської сім'ї. Зазначено, що методики характеризуються високими психометричними показниками (валідністю і надійністю).

Ключові слова: батьківська сім'я, сімейна ідентифікація, сімейні цінності, батьківські позиції.

Постановка проблеми. Сімейна атмосфера, взаємовідносини в сім'ї, ціннісні орієнтації і батьківські позиції виступають основними факторами в розвитку особистості (А. Адлер [1]). Діти вчатьсь нормам спільного проживання в суспільстві і сприймають культуру через призму своїх батьків. Саме в сім'ї особа отримує первинний соціальний досвід, засвоює правила і норми поведінки. Так, батьківська сім'я є найбільш сприятливим середовищем для повноцінного життя, розвитку і формування особистості. Саме тому для з'ясування ролі сімейних цінностей, стосунків між членами сім'ї, батьківських позицій до дітей, сімейної ідентифікації у процесі становлення особистості цікавим вважаємо проведення емпіричного дослідження.

З метою отримання надійних і валідних емпіричних результатів актуальним й важливим убачаємо проведення процедури адаптації методик на українській вибірці.

Стан дослідження. Оскільки батьківська сім'я є головним інститутутом соціалізації, то майбутнє кожного індивіда залежить від стилю виховання батьків та взаємовідносин у сім'ї.

У роботах вітчизняних і зарубіжних учених М. Й. Боришевського, А. Я. Варги, В. І. Гарбузова, Т. В. Говорун, Е. Г. Ейдемлера, О. І. Захарова, А. Є. Лічко, В. В. Століна, Т. С. Яценко та інших розглядається

залежність формування особистості від стилю виховання в родині, батьківського ставлення до неї, способів родинного спілкування.

А. А. Реан [5] і Я. Л. Коломінський розглядають можливість одночасного існування соціалізації і як цілеспрямованого, і як нерегульованого процесу, до якого входить інтеграція в сім'ї. Соціально-функціональними механізмами інтеграції сім'ї Е. Г. Ейдемільлер і В. В. Юстицький [4] окреслюють сукупність психологічних процесів, що охоплюють членів сім'ї і їх взаємини, які призводять до формування і розвитку просімейних мотивів, тобто мотивів, що обумовлюють позитивне ставлення до сім'ї, бажання залишатися її членом, прагнення укріплювати її. Ці мотиви сприяють подоланню негативних, фруструючих переживань – тривоги, стресів, і вирішення внутрішніх і міжособових конфліктів.

Від батьків залежить розвиток творчих нахилів й здібностей дитини, що в майбутньому сприятиме, зокрема, формуванню готовності до професійної діяльності й самореалізації загалом (З. Фрейда, Е. Берна, Е. Фромм, К. Роджерс, Л. Сонді, Ф. Дальто, Д. Боулбі, Д. Віткін, І. Кон, А. Рое, М. Siegelman та ін.).

Мета статті – описати процедуру адаптації україномовних методик вимірювання психологічних особливостей батьківської сім'ї для використання їх у подальших психологічних дослідженнях.

Виклад основних положень. В цій статті представлено процедуру адаптації для таких методик: «Ціннісні орієнтації у сфері сімейних відносин», «Шкала сімейного оточення (автор Р. Н. Моос, адаптована С. Ю. Купріяновим), «Поведінка батьків і відношення підлітків до них» (автор Е. Шафер). Здійснено апробацію та адаптацію анкети на визначення рівня сімейної ідентифікації (автор О. Г. Угрин).

Формування особистості в сім'ї відбувається не тільки в результаті спрямованого впливу дорослих, але й в результаті спостереження за поведінкою всіх членів сім'ї, ототожнення себе з ними. Саме завдяки механізму ідентифікації відбувається присвоєння відчуттів, відносин, мотивів, які притаманні тим людям, яких особистість вважає взірцем для наслідування.

Для з'ясування рівня сімейної ідентифікації складена авторська анкета на визначення рівня наявності сімейної ідентифікації. Теоретичною основою розробленої анкети дослідження є розуміння сімейної ідентифікації як процесу формування цінностей, прагнень, які узгоджуються і поділяються членами сім'ї (Н. Аккерман [2], В. С. Торохтій [6]); емоційне і когнітивне «Ми» сім'ї (Л. Б. Шнейдер [7]), а також як «внутрішня картина сім'ї» (Є. Г. Ейдемільлер, В. В. Юстицькіс [4]). Анкета містить 30 запитань, які становлять три блоки (когнітивний компонент, емоційно-поведінковий та мотиваційний). Наведемо перелік основних характеристик, які описують ці блоки:

I блок – когнітивний компонент:

- батьківських порад (питання 1);
- роль батьків в усвідомленні себе як особистості (питання 4);
- спільне вирішення проблем у сім'ї (питання 6);
- усвідомленість себе членом сім'ї (питання 7);
- загальне обговорення особистісних проблем кожного із членів сім'ї, непорозуміння (питання 8);
- опис та загальна характеристика сім'ї (питання 10);
- авторитетність батьків (питання 12);
- згода з думкою батьків (питання 14);
- неухильне дотримання кожним із членів сім'ї правил, цінностей та норм поведінки (питання 16);
- вільне висловлення та прийняття думок кожного із членів сім'ї (питання 20).

II блок: емоційно – поведінковий компонент:

- ставлення батьків до вчинків дитини (питання 3);
- стиль спілкування в сім'ї (питання 11);
- спільний відпочинок сім'ї (питання 15);
- атмосфера сім'ї сприяє особистісному росту і розвитку власних інтересів (питання 17);
- довірливі, дружні стосунки із батьками (питання 19);
- задоволеність взаємовідносинами у сім'ї (питання 21);
- бажання особистістю змінити стосунки з батьками (питання 22).

III блок – мотиваційний (пов'язаний з майбутньою професією та особистісним ростом у ній):

- залежність професійного успіху від батьків (питання 2);
- вплив батьків на професійний ріст дитини (питання 5);
- підтримка сім'ї у виборі професії, починаннях і нових прагнень кожного із членів (питання 9);
- вирішальна роль у виборі майбутньої професії (питання 13);
- мотивація вибору професії (питання 23);
- готовність до професійного росту й розвитку (питання 24);
- бажання працювати в майбутньому за спеціальністю (питання 25).

Інтерпретація результатів:

- питання 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 12, 14, 22, 23, 25 оцінюються в 1 бал та 0 балів;
- питання 9, 10, 11, 13, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 24 оцінюються в 2, 1 та 0 балів;
- питання 18, 26–30 є допоміжними, не включені в оцінку рівня сімейної ідентифікації.

Отримані результати підсумовуються й визначається загальний показник сімейної ідентифікації. Максимальна кількість балів за цією методикою становить 35, найменша – 0 балів.

0–12 балів – низький рівень сімейної ідентифікації;

13–28 балів – середній рівень сімейної ідентифікації;

29–35 балів – високий рівень сімейної ідентифікації.

Що стосується ціннісних орієнтацій, то вони мають велике значення для розвитку особистості, оскільки засвоєний життєвий досвід, який пройшов крізь призму внутрішнього світу особистості, оцінюється критично переробляється нею і переходить в умову для самореалізації. Особливістю сімейних цінностей є те, що вони за своєю суттю становлять сукупність емоцій, відчуттів, переконань і поведінкових виявів.

Для з'ясування ролі сімейних цінностей використано опитувальник «Ціннісні орієнтації у сфері сімейних відносин» (ЦОВС), яка спрямована на вивчення поглядів і думок особистості щодо основних питань сімейного життя. Методика складається із 20 сімейних цінностей (свобода в сім'ї; досвід у коханні; досягнення в роботі; гнучке загальне виховання; свобода сексуального вираження; самовираження особистості; широта зовнішніх контактів сім'ї; прагнення до досягнення дітьми успіхів; прихильність інтересам сім'ї; ранній шлюб; порядок і дисципліна в сім'ї; вірність у коханні; глибина сімейних зв'язків; жорстке, ригідне спеціальне виховання; сексуальна стриманість; самопожертва задля дітей; обмеженість і поглибленість зовнішніх сімейних зв'язків; реалістичні очікування, що спираються на можливості дітей; прихильність інтересам суспільства; шлюб у зрілому віці).

З метою виявлення й оцінки соціального клімату в сім'ях всіх типів використано шкалу сімейного оточення (ШСО). Основна увага ШСО полягає у вимірюванні й описі: відносин між членами сім'ї (показники стосунків); напрямів особистісного зростання, яким у сім'ї надається особливе значення (показники особистісного зростання); основних в організаційній структурі сім'ї (показники, що керують сімейною системою).

Дослідження установок, поведінки і методів виховання батьків так, як бачать їх діти, здійснено з допомогою методики «Поведінка батьків і ставлення підлітків до них» (ППР), в основі якої – опитувальник, створений Е. Шафер. Ця методика ґрунтується на положенні Боярина про те, що виховну дію батьків (так, як це описують діти) можна охарактеризувати за допомогою трьох факторних змінних: «прийняття – емоційне відкидання», «психологічний контроль – психологічна автономія», «прихований контроль – відкритий контроль». Опитувальник складається із 50 питань для оцінки окремо батька й матері. Діагностичні показники за цією методикою інтерпретуються з позиції оцінки матері й батька дітьми: позитивний інтерес (POZ), директивність (DIR), ворожість (HOS), автономність (AUT) та непослідовність (NED) [3].

З метою адаптації методик проведено емпіричне дослідження, в якому взяло участь 125 осіб віком 18–23 років. З них 75 дівчат і 50 хлопців із незакінченою вищою освітою.

Лінгвістична валідність. До перевірки методик на лінгвістичну валідність було залучено трьох експертів, які брали участь у перекладі та оцінюванні остаточної версії методик. Також було здійснено процедуру зворотного перекладу тексту. Перевіривши методики, експерти відтак усунули всі виявлені недоліки й зауваження. Остаточна версія методик застосовувалась у подальших дослідженнях.

Перевірка методик на наявність зв'язків між шкалами методики. Дослідження засвідчили, що методики мають високі показники внутрішніх кореляцій між питаннями і шкалами методик. Сила кореляційних зв'язків між шкалами методик підтверджує її високу валідність (див. табл. 1, 2, 3).

Таблиця 1

**Кореляційна матриця опитувальника
«Ціннісні орієнтації у сфері сімейних відносин»**

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	1	.209**	.308**	.597**	.506**	.350**	.397**	.563**	.380**	-.035	.349**	.454**	.361**	.484**	.322**	.273**	.299**	.423**	.466**	.127
2	.209**	1	.114*	.222**	.198**	.167**	.113*	.190**	.136*	.176**	.077	-.077	.180**	.051	.065	.128*	.070	.119*	.176**	.118*
3	.308**	.114*	1	.199**	.350**	.273**	.215**	.232**	.130*	-.081	.333**	.201**	.081	.344**	.208**	.172**	.324**	.254**	.248**	-.125**
4	.597**	.222**	.199**	1	.432**	.314**	.386**	.545**	.318**	-.032	.210**	.407**	.466**	.405**	.245**	.156**	.189**	.336**	.471**	.072
5	.506**	.198**	.350**	.432**	1	.411**	.393**	.419**	.311**	-.005	.278**	.292**	.255**	.339**	.220**	.202**	.310**	.381**	.483**	-.052
6	.350**	.167**	.273**	.314**	.411**	1	.249**	.320**	.310**	-.072	.181**	.192**	.226**	.316**	.168**	-.022	.246**	.216**	.336**	-.048
7	.397**	.113*	.215**	.386**	.393**	.249**	1	.409**	.307**	-.006	.253**	.278**	.249**	.333**	.296**	.234**	.031	.244**	.358**	.033
8	.563**	.190**	.232**	.545**	.419**	.320**	.409**	1	.319**	-.079	.361**	.440**	.392**	.486**	.317**	.315**	.272**	.430**	.516**	-.016
9	.380**	.136*	.130*	.318**	.311**	.310**	.307**	.319**	1	.065	-.269**	.144**	.250**	.237**	.260**	.240**	.245**	.292**	.365**	-.024
10	-.035	.176**	-.081	-.032	-.005	-.072	-.006	-.079	.065	1	-.061	-.070	.108*	-.177**	-.074	.037	-.102	-.019	-.087	.402**
11	.349**	-.077	.333**	.210**	.278**	.181**	.253**	.361**	.269**	-.061	1	.366**	.062	.410**	.384**	.349**	.353**	.345**	.387**	-.079
12	.454**	-.077	.201**	.407**	.292**	.192**	.278**	.440**	.144**	-.070	.366**	1	.227**	.400**	.250**	.266**	.301**	.418**	.286**	.029
13	.361**	.180**	.081	.466**	.255**	.226**	.249**	.392**	.250**	.108*	.062	.227**	1	.309**	.156**	.124*	.091	.165**	.265**	.175**
14	.484**	.051	.344**	.405**	.339**	.316**	.333**	.486**	.237**	-.177**	.410**	.400**	.309**	1	.296**	.265**	.325**	.341**	.447**	-.016
15	.322**	.065	.208**	.245**	.220**	.168**	.296**	.317**	.260**	-.074	.384**	.250**	.156**	.296**	1	.318**	.315**	.222**	.328**	-.013
16	.273**	.128*	.172**	.156**	.202**	-.022	.234**	.315**	.240**	-.037	.349**	.266**	.124*	.265**	.318**	1	.282**	.295**	.212**	.013
17	.299**	.070	.324**	.189**	.310**	.246**	.031	.272**	.245**	-.102	.353**	.301**	.091	.325**	.315**	.282**	1	.266**	.332**	-.089
18	.423**	.119*	.254**	.336**	.381**	.216**	.244**	.430**	.292**	-.019	.345**	.292**	.165**	.341**	.222**	.295**	.266**	1	.332**	-.037
19	.466**	.176**	.248**	.471**	.483**	.336**	.358**	.516**	.365**	-.087	.387**	.286**	.265**	.447**	.328**	.212**	.332**	.332**	1	-.048
20	.027	.118**	-.125**	.072	-.052	-.048	.033	-.016	-.024	.402**	-.079	.029	.175**	-.016	-.013	.013	-.089	-.037	-.048	1

Умовні позначення: 1 – свобода в сім'ї; 2 – досвід у коханні; 3 – досягнення в роботі; 4 – гнучке загальне виховання; 5 – свобода сексуального вираження; 6 – самовираження особистості; 7 – широка зовнішніх контактів; 8 – прагнення досягнення дітьми успіхів; 9 – прихильність інтересам сім'ї; 10 – ранній шлюб; 11 – порядок і дисципліна сім'ї; 12 – вірність у коханні; 13 – глибина сімейних зв'язків; 14 – ригідне спеціальне виховання; 15 – сексуальна стриманість; 16 – самопожертва задля дітей; 17 – обмеженість сімейних зв'язків; 18 – реальні очікування, що спираються на можливості дітей; 19 – прихильність інтересам суспільства; 20 – шлюб у зрілому віці.

Примітка: дані, позначені ** – значущі при $p > 0,01$

Таблиця 2

**Кореляційна матриця
«Шкали сімейного оточення»**

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	1	,549**	,580**	,571**	,475**	,386**	,288**	,463**	,561**	,340**
2	,549**	1	,441**	,545**	,441**	,381**	,266**	,509**	,519**	,344**
3	,580**	,441**	1	,519**	,397**	,290**	,330**	,395**	,559**	,333**
4	,571**	,545**	,519**	1	,433**	,340**	,257**	,422**	,552**	,308**
5	,475**	,441**	,397**	,433**	1	,334**	,305**	,443**	,459**	,424**
6	,386**	,381**	,290**	,340**	,334**	1	,450**	,479**	,397**	,309**
7	,288**	,266**	,330**	,257**	,305**	,450**	1	,300**	,326**	,208**
8	,463**	,509**	,395**	,422**	,443**	,479**	,300**	1	,356**	,251**
9	,561**	,519**	,559**	,552**	,459**	,397**	,326**	,356**	1	,470**
10	,340**	,344**	,333**	,308**	,424**	,309**	,208**	,251**	,470**	1

Умовні позначення: 1 – згуртованість сім'ї; 2 – експресивність сім'ї; 3 – конфлікт в сім'ї; 4 – незалежність у сім'ї; 5 – орієнтація на досягнення кожного члена сім'ї; 6 – інтелектуально-культурна орієнтація в сім'ї; 7 – орієнтація на активний відпочинок; 8 – морально-етичний аспект; 9 – організація сім'ї; 10 – контроль у сім'ї.

Примітка: дані, позначені ** – значущі при $p > 0,01$

Таблиця 3

**Кореляційна матриця методики
«Поведінка батьків і ставлення підлітків до них»**

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	1	,486**	,008	,725**	,433**	,420**	,251**	,272**	,355**	,430**
2	,486**	1	,576**	,403**	,664**	,451**	,511**	,290**	,317**	,441**
3	,008	,576**	1	,211**	,644**	,175**	,444**	,306**	,219**	,301**
4	,725**	,403**	,211**	1	,558**	,383**	,255**	,371**	,460**	,408**
5	,433**	,664**	,644**	,558**	1	,291**	,423**	,424**	,385**	,514**
6	,420**	,451**	,175**	,383**	,291**	1	,588**	-,134*	,738**	,235**
7	,251**	,511**	,444**	,255**	,423**	,588**	1	,217**	,466**	,370**
8	,272**	,290**	,306**	,371**	,424**	-,134*	,217**	1	,041	,672**
9	,355**	,317**	,219**	,460**	,385**	,738**	,466**	,041	1	,296**
10	,430**	,441**	,301**	,408**	,514**	,235**	,370**	,672**	,296**	1

Умовні позначення: 1 – позитивний інтерес батька; 2 – директивність батька; 3 – ворожість батька; 4 – автономність батька; 5 – непослідовність батька; 6 – позитивний інтерес матері; 7 – директивність матері; 8 – ворожість матері; 9 – автономність матері; 10 – непослідовність матері.

Примітка: дані, позначені ** – значущі при $p > 0,01$

Перевірка методики на факторну валідність. Процедура адаптації методики потребує перевірки відповідності факторній структурі оригіналу методики. На основі точкової діаграми і власних значень виокремлено вісім основних латентних факторів, що пояснюють 52,6% сукупної дисперсії даних. Проте для встановлення факторної валідності необхідно відзначити п'ять.

Фактор 1. До першого фактору належать шкали: згуртованість у сім'ї (0,74), експресивність сім'ї (0,71), незалежність сім'ї (0,70), орієнтація на досягнення в сім'ї (0,66), інтелектуально-культурна орієнтація в сім'ї (0,60), орієнтація на активний відпочинок (0,47), морально – етичний аспект (0,61), організація сім'ї (0,75), контроль у сім'ї (0,49). Цей фактор пояснює 10% дисперсії даних. Всі ці шкали описують показники стосунків між членами сім'ї та особистісного зростання (Шкала сімейного оточення)

Фактор 2. До другого фактору належать шкали: свобода в сім'ї (0,64), досвід у роботі (0,54), гнучке загальне виховання (0,54), свобода сексуального вираження (0,56), самовираження особистості (0,47), широта зовнішніх контактів в сім'ї (0,44), прагнення до досягнення дітьми великих успіхів (0,63), ранній шлюб (0,36), порядок і дисципліна в сім'ї (0,57), вірність у коханні (0,58), жорстке, ригідне спеціальне виховання (0,67), сексуальна стриманість (0,45), обмеженість і поглибленість зовнішніх сімейних зв'язків (0,47), реалістичні очікування, що спираються на можливості дітей (0,56), прихильність інтересам суспільства (0,60). Цей фактор охоплює показники ціннісних орієнтацій у сфері сімейних відносин.

В цю групу сімейних цінностей входить ще показник «самопожертва задля дітей» (0,59), що описує **п'ятий** фактор. Разом вони описують 8% дисперсії даних. Так, фактор 3 та 8 можна об'єднати в групу «сімейні цінності».

Фактор 3. Третій фактор охоплює такі шкали: позитивний інтерес батька (0,50), директивність батька (0,61), автономність батька (0,58), непослідовність батька (0,75), ворожість матері (0,77), непослідовність матері (0,73). Цей фактор описує ставлення й позиції батьків до дітей.

Фактор 4. До цієї групи належать шкали: конфлікт у сім'ї (0,43), позитивний інтерес матері (0,71), директивність матері (0,62), автономність матері (0,60). Так, цей фактор пояснює позицію матері в сім'ї.

Перевірка методики на внутрішню надійність методом Альфа-Кронбаха. Цей метод дає змогу з'ясувати, якою мірою узгоджені запитання в межах окремої шкали.

У процесі дослідження здійснено апробацію та адаптацію *анкети на визначення сімейної ідентифікації* (автор О. Г. Угрин). Ця анкета дозволяє виявити рівень прояву сімейної ідентифікації, а саме – ідентифікації з батьківською сім'єю (див. табл. 4).

Таблиця 4

**Внутрішня надійність анкети
на визначення сімейної ідентифікації**

Шкали	Показник α
Сімейна ідентифікація	$\alpha=0,94$

Що стосується коефіцієнта Альфа Кронбаха, то показник $\alpha=0,94$. Отриманий результат свідчить про високу надійність шкали.

Під час емпіричного дослідження адаптовано «Шкалу сімейного оточення» (див. табл. 5).

Таблиця 5

**Внутрішня надійність методики «Шкала сімейного оточення»
(автор R. H. Moos, адаптована С. Ю. Купріяновим)**

Шкали	Показник α
Згуртованість сім'ї	$\alpha=0,95$
Експресивність сім'ї	$\alpha=0,95$
Конфлікт у сім'ї	$\alpha=0,95$
Незалежність сім'ї	$\alpha=0,95$
Орієнтація на досягнення в сім'ї	$\alpha=0,96$
Інтелектуально-культурна орієнтація	$\alpha=0,96$
Орієнтація на активний відпочинок	$\alpha=0,96$
Морально-етичний аспект	$\alpha=0,96$
Організація сім'ї	$\alpha=0,96$
Контроль сім'ї	$\alpha=0,96$

Значимо, що коефіцієнт Альфа коливається від $\alpha=0,95$ (згуртованість у сім'ї, експресивність сім'ї, конфлікт у сім'ї, незалежність всіх членів сім'ї) до $\alpha=0,96$ (орієнтація на досягнення, інтелектуально-культурна орієнтація, орієнтація на активний відпочинок, морально-етичний аспект, організація та контроль у сім'ї). Так, найвищі показники описують особистісне зростання кожного із членів сім'ї та управління сімейною системою.

Опитувальник «Поведінки батьків і ставлення підлітків до них» (автор Е. Шафер) (див. табл. 6) адаптовано до відповідної вікової категорії, зокрема осіб зрілої юності, студентської молоді.

Таблиця 6

**Внутрішня надійність методики
«Поведінка батьків і ставлення підлітків до них» (ПІР, автор Е. Шафер)**

Шкали	Показник α
Директивність батьків	$\alpha=0,86$
Ворожість батьків	$\alpha=0,77$
Автономність батьків	$\alpha=0,81$
Непослідовність батьків	$\alpha=0,75$
Позитивний інтерес батьків	$\alpha=0,91$

Вдалось з'ясувати, що коефіцієнт Альфа коливається від $\alpha=0,77$ (ворожість батьків) до $\alpha=0,91$ (позитивний інтерес батьків).

Також у процесі дослідження адаптації методики «Ціннісні орієнтації у сфері сімейних відносин» встановлено, що всі шкали методики володіють надійністю (див. табл. 7).

Таблиця 7

**Внутрішня надійність методики
«Ціннісні орієнтації у сфері сімейних відносин»**

Шкали	Показник α
Свобода в сім'ї	$\alpha=0,89$
Досвід у коханні	$\alpha=0,57$
Досягнення в роботі	$\alpha=0,59$
Гнучке загальне виховання	$\alpha=0,89$
Свобода сексуального вираження	$\alpha=0,60$
Самовираження особистості	$\alpha=0,61$
Широта зовнішніх контактів в сім'ї	$\alpha=0,58$
Прагнення до досягнення дітьми великих успіхів	$\alpha=0,85$
Прихильність інтересам сім'ї	$\alpha=0,90$
Ранній шлюб	$\alpha=0,58$
Порядок і дисципліна в сім'ї	$\alpha=0,55$
Вірність у коханні	$\alpha=0,55$
Глибина сімейних зв'язків	$\alpha=0,87$
Жорстке, ригідне спеціальне виховання	$\alpha=0,58$
Сексуальна стриманість	$\alpha=0,62$
Самопожертва задля дітей	$\alpha=0,73$
Обмеженість і поглибленість зовнішніх сімейних зв'язків	$\alpha=0,54$
Реалістичні очікування, що спираються на можливості дітей	$\alpha=0,66$
Прихильність інтересам суспільства	$\alpha=0,67$
Шлюб у зрілому віці	$\alpha=0,59$

Так, коефіцієнт Альфа коливається від $\alpha=0,54$ (реалістичні очікування, що спираються на можливості дітей) до $\alpha=0,90$ (прихильність інтересам сім'ї).

Висновки. У статті представлено адаптацію методик дослідження психологічних особливостей батьківської сім'ї, зокрема «Ціннісні орієнтації у сфері сімейних відносин», «Шкала сімейного оточення (автор Р. Н. Моос, адаптована С. Ю. Купріяновим), «Поведінка батьків і ставлення підлітків до них» (автор Е. Шафер). Здійснено апробацію та адаптацію анкети на визначення рівня сімейної ідентифікації (автор О. Г. Угрин).

Так, дослідження надійності основних методик засвідчили, що методики і всі їх шкали мають високу надійність, тому їх можна застосовувати для дослідження української студентської молоді.

1. Адлер А. Воспитание детей. Взаимодействие полов / А. Адлер. – Ростов-н/Д., 1998. – 448 с.
2. Аккерман Н. Теория семейной динамики / Н. Аккерман // Семейная психология: хрестоматія; сост. Э. Г. Эйдемиллер, Н. В. Александров, В. Юстицкис. – СПб.: Речь, 2007. – С. 57 – 62.
3. Эйдемиллер Э. Г. Семейный диагноз и семейная психотерапія: учебное пособие для врачей и психологов / Э. Г. Эйдемиллер, И. В. Добряков, И. М. Никольская. – СПб.: Речь, 2007. – 352с.
4. Эйдемиллер Э. Г. Психология и психотерапия семьи / Э. Г. Эйдемиллер, В. В. Юстицкис. – СПб., 1999. – 400с.
5. Реан А. А. Психология и психодиагностика личности: теория, методы исследования, практикум: учеб. пособие / А. А. Реан. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2008. — 255с.
6. Торохтій В. С. Психологическое здоровье семьи и путь его изучения / В. С. Торохтій // Вестн. психологии и корекц. реабилитацион. работы. – 1996. – № 3. – С. 36–44.
7. Шнейдер Л. Б. Психология семейных отношений: курс лекций / Л. Б. Шнейдер. – М.: Апрель – Пресс, 2000. – 512 с.

Угрин О. Г. Адаптация методик исследования родительской семьи

Представлено описание адаптации методик исследования психологических особенностей родительской семьи. Отмечено, что методики характеризуются высокими психометрическими показателями (валидностью и надежностью).

Ключевые слова: *родительская семья, семейная идентификация, семейные ценности, родительские позиции.*

Uhryn O. H. Adapting research methods of the parent family

Description of adapting research methods of psychological features of the parent families is presented. It is noted that the methods are characterized by high psychometric indices (validity and reliability).

Key words: *parent family, family identification, family values, parental positions.*

Стаття надійшла 23 жовтня 2013 р.